

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Divi Thomae Aqvinatis Doctoris Angelici Opera Omnia

Summa diligentia ad exemplar Romanæ Impreßionis restituta

Complectens Quæstiones, Qvæ Dispvatæ Dicvntvr, & Quæstiones
Quodlibetales, siue Placitorum eiusdem S. Thomæ

Thomas <von Aquin, Heiliger>

Venetiis, 1593

Vtrum mundus semper fuit.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-72780](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-72780)

dum est ibi una tantum creatura, sed multa. Nā est sentia Dei est sufficiens medium ad cognoscendū diuersas creaturas, & sufficiens uirtus ad eas producendas.

ARTICVLVS XVII.

Utrum mundus semper fuerit.

1. p. q. 49. ar. 1. Et 1. d. 1. q. 1. 2. 5. & d. 2. q. 1. ar. 1. Et 2. cont. c. 54. & 37. c. 4. 1. 2. rum a prin.

DECIMO SEPTIMO Quæritur. Utrum mundus semper fuerit. Et uidetur, quod sic: quia proprium semper cōsequitur id cuius est proprium: sed sicut dicit Dionysius quarto cap. cele. Hiera, proprium est diuinæ bonitatis ad communicationem sui ea, quæ sunt uocare: quod quidem fit creaturas producendo. Cum ergo diuina bonitas semper fuerit, uidetur, quod semper creaturas in esse produxerit. Et ita uidetur, quod semper fuerit mundus.

Lib. 8. con. 8. tom. 2.

¶ 1 Præ. Deus non denegauit alicui creaturæ id, cuius est capax secundum suam naturam: sed aliqua creaturæ sunt, quarum natura est capax, ut semper fuerit, sicut cœlum. ergo uidetur, quod hoc fuerit cœlo collatum, ut semper esset. Sed cœlo existere oportet ponere alias creaturas esse, sicut probat Philosophus in secundo de cœlo, & mundo. ergo uidetur, quod mundus fuerit semper. Probatio mediæ, oē quod est incorruptibile, habet uirtutem, ut sit semper: quia si haberet uirtutem ut esset aliquo tempore determinato tantum, non posset esse semper, & ita non esset incorruptibile. Cœlum autem est incorruptibile, ergo habet naturam, quod sit semper. Sed dicēdū, quod cœlum non est simpliciter incorruptibile. Decideret. n. in nihilum nisi per uirtutem Dei continetur in esse. Sed contra. Non est reputandum aliquid esse possibile uel contingens, pp hoc, quod eius destructio sequitur ex destructione consequentis: licet. n. hominē esse aīal sit necessarium, tñ destructio eius sequitur ad destructionem huius consequentis, hominem esse substantiam. Nō ergo vī. q. pp hoc potest dici, cœlum esse corruptibile: quia eius non esse sequitur ad aliquam positionem, qua ponitur Deus suam continentiam subtrahere creaturis.

Lib. 9. met. 4.

¶ 4 Præ. Sicut Auicenna probat in sua Metaphysica, quilibet effectus in comparatione ad suam causam est necessarius, quia si posita causa non necessario sequitur effectus, adhuc posita causa possibile erit effectum esse uel non esse: quod autem est in potentia, non reducitur in actum nisi per id quod est actu. unde oportebit, quod præter causam prædictam, sit aliqua alia causa, quæ faciat effectum prodire in actum ex potentia: qua possibile erat ipsum esse uel non esse posita causa. Ex quo potest accipi, quod posita causa sufficienti necesse est ipsum poni. Sed Deus est causa sufficiens mundi. Cum ergo Deus fuerit semper, & mundus fuit semper.

Gl. interlinearis ibi.

¶ 5 Præ. Oē quod est ante tempus, est æternū. Aeuū enim non est ante tempus, sed incepit simul cum tempore: sed mundus fuit ante tempus. Fuit. n. creatus in primo instanti temporis, quod constat esse ante tempus. Dicitur enim Gen. 1. In principio creauit Deus cœlum, & c. Glo. 1. In principio temporis, ergo mundus fuit ab æterno.

¶ 6 Præ. Idē manens idem, semper facit idem, nisi impediatur. Sed Deus semper idem manet: sicut in Psalmo legitur. Tu autem idem ipse es. Cum igitur in sua actione impedi non possit propter infinitatem suæ potentie, uidetur quod semper idem faciat. Et ita cum aliquando mūdum produxerit, uidetur

quod etiam semper ab æterno produxerit.

¶ 7 Præ. Sicut homo necessario uult suam beatitudinem: ita Deus necessario uult suam bonitatē, & quæ ad eam pertinet. Sed ad bonitatē diuinam pertinet productio creaturarū in esse, ergo hoc Deus necessitate uult: & ita uidetur quod ab æterno producere creaturas uoluerit, sicut uoluit ab æterno bonitatē suam esse. Sed dicendum, quod ad bonitatem Dei pertinet quod creaturæ producatur in esse, nō autem quod producantur in esse ab æterno. Sed cōtra. Maioris liberalitatis est aliquid citius dare, quā tardius. sed liberalitas diuinæ bonitatis est infinita. ergo uidetur quod ab æterno esse creaturis dederit.

¶ 9 Præ. Aug. dicit. Illud dico te uelle: quod facis si potes. Sed Deus ab æterno uoluit mundum producere: aliās fuisset mutatus si accessisset ei noua uoluntas mundi creandi. Cum ergo nulla impotentia ei contentia, uidetur quod ab æterno mundum produxerit.

¶ 10 Præ. Si mundus nō semper fuit, antequā mundus esset, aut erat possibile ipsum esse: aut nō. Si nō erat possibile, ergo impossibile erat ipsum esse, & necesse non esse: & sic numquam fuisset in esse productus. Si autē possibile erat eum esse, ergo erat aliqua potentia respectu ipsius: & ita erat aliquid subiectū suæ materia, cum potētia nō nisi in subiecto esse possit. Sed si fuit materia, fuit & forma: cū materia nō possit omnino esse a forma denudata. ergo fuit aliquid corpus compositum ex materia & forma, & ex consequenti fuit totum uniuersum.

¶ 11 Præ. Omne quod fit actu, postquam fuit possibile fieri, educitur de potentia in actū. Si ergo mundum fuit possibile fieri, antequam esset, oportet dicere mundum educitū esse de potentia in actum, & ita materiam præcessisse & fuisse æternā. Ex quo sequitur idem quod prius.

¶ 12 Præ. Omne agens, quod de nouo incipit agere, mouetur de potētia in actum: sed hoc Deo nō potest competere, cum ipse sit omnino immobilis. ergo uidetur quod ipse nō incipit de nouo agere, sed quod ab æterno mundum produxerit.

¶ 13 Præ. Agens per uoluntatem, si incipit facere quod prius uolebat, cum antea nō fecisset, oportet ponere aliquid esse nunc inducens ipsum ad agendum, quod prius non inducebat: quod est quodāmodo expergefaciens ipsum. Sed non potest dici, quod aliquid aliud fuerit præter Deum ante mundum, quod de nouo eū induxerit ad agendum. Cum ergo ab æterno uoluerit mūdum facere (alias uoluntati eius aliquid creuisset): uidetur quod ab æterno fecerit.

¶ 14 Præ. Nihil mouet uoluntatem diuinā ad agendum, nisi bonitas eius. Sed bonitas diuina semper eodem modo se habet. ergo & uoluntas Dei semper se habet ad productionem creaturarum, & ita ab æterno creaturas produxit.

¶ 15 Præ. Illud quod est semper in principio & in fine sui nunquam incipit nec desinit: quia unaquæque res est post sui principium & ante sui finem. Sed tempus semper est in sui principio, & in sui fine: nihil enim est temporis nisi instans, quod est finis præteriti, & principium futuri. ergo tempus nunquam incipit nec desinit, sed semper est, & per consequens motus semper, & mobile semper, & totus mundus. Tempus enim non est sine motu, nec motus sine mobili, nec mobile sine mundo. Sed dicendum, quod primum instans temporis non est finis præteriti, nec ultimum principium futuri.

Sed

¶ 16 Sed contra. Nunc tps semper consideratur ut fluens, & in hoc differt a nunc aternitatis. Sed qd fuit ab alio in aliud fluit. ergo oportet oē nunc a priori, in nunc posterius fluere. ergo impossibile est esse aliquod primum uel ultimum nunc.

¶ 17 Præ. Motus sequitur mobile, & tps sequitur motum. Sed primum mobile cū sit circulare, non habet principium neq; finem, quia in circulo non est accipere principium, & finem in actu. ergo neque motus neque tempus habent principium, & sic idem quod prius. Sed dicendum, quod licet ipsum corpus circulare non habeat principium magnitudinis, habet tamen principium durationis.

¶ 18 Sed contra. Duratio motus sequitur mensuram magnitudinis, quia s̄m Philosophum quanta est magnitudo, tantus est & motus, & tantum tēpus. Si ergo in magnitudine corporis circularis non est aliquod principium, nec in magnitudine motus & temporis, erit principium: & per consequens, nec in eorum duratione, cum eorum duratio, & præcipue temporis, sit eorum magnitudo.

¶ 19 Præ. Deus est causa rerum per scientiā suam. Scientia autē relative dī ab scibile. cum igitur relativa sint simul natura, & scientia Dei sit æterna, uideatur qd res sint ab ipso ab æterno productæ.

¶ 20 Præ. Aut Deus præcedit mundum natura t̄m aut duratione. Si natura tantum sicut causa effectū sibi coeuum, uideatur quod cum Deus fuerit ab æterno, & creaturæ fuerint ab æterno. Si autem præcedit mundum duratione: ergo est accipere aliquam durationem priorem duratione mundi, q̄ se habet ad durationē mundi: ut prius ad posterius. Sed duratio q̄ habet prius & posterius est tempus. ergo ante mundum fuit tempus, & per consequens motus & mobile: & sic idem quod prius.

¶ 21 Præ. Augustinus dicit. Deū ab æterno Dñm non fuisse dicere nolo. Sed quodcumque fuit Dñs, habuit creaturam sibi subiectam. ergo nō est dicendum: quod creatura non fuerit ab æterno.

¶ 22 Præ. Deus potuit mundum producere, antequam produxerit, alias impotens fuisset. Sciuit et ante producere: alias ignorans esset: uideatur etiam quod uoluit, alias inuidus fuisset. ergo uide quod non incepit de nouo producere creaturas.

¶ 23 Præ. Omne quod est finitum est communicabile creature. Sed eternitas est quoddam finitū, alias nihil posset esse ultra eternitatem: dicitur enim Exod. 17. Dominus regnauit in æternum & ultra. ergo uideatur quod creatura fuerit eternitatis capax. Et sic conueniens fuit diuine bonitati quod creaturam ab æterno produxerit.

¶ 24 Præ. Omne quod incipit habet mensuram suę durationis. Sed tempus non potest habere aliquam mensuram suę durationis, Non enim mensuratur eternitate, quia sic semper fuisset. Nec quo, quia sic in perpetuum duraret. Nec tempore, quia nihil est mensura sui ipsius. ergo tempus non incipit esse: & ita nec mobile nec mundus.

¶ 25 Præ. Si tempus incipit esse, aut incepit esse in tempore, aut in instanti. Sed non incepit esse in instanti, quia in instanti tempus nondum est. Nec iterum in tempore, quia sic nihil temporis ante temporis terminum esset. nihil enim rei est antequam res esse incipiat. ergo tempus non incepit esse, & sic idem quod prius.

¶ 26 Præ. Deus ab æterno fuit cā rerū: alias oportet dicere qd prius fuit cā in potentia, & postea in actu, & sic esset aliquid prius: qd reduceret ipsū de potentia in actum, quod est impossibile. nihil autē

A est causa, nisi causatum habeat. ergo mundus fuit à Deo ab æterno creatus.

¶ 27 Præ. Verum & ens conuertuntur. Sed multa sunt vera ab æterno: sicut hominem non esse asinum, & mundum futurum esse, & multa similia. ergo uideatur quod multa sunt entia ab æterno, & non solum Deus. Sed dicendum, quod omnia ista sunt vera ueritate prima, quæ Deus est.

¶ 28 Sed contra. Alia ueritas est huius propositionis mundū futurum esse, & huius hominem non esse asinum, quia posito per impossibile, qd vna sit falsa, adhuc reliqua erit uera. Sed ueritas prima nō est alia, & alia. ergo non sunt uera ueritate prima.

¶ 29 Præ. Secundum Philosophū in prædicamentis. Ex eo, qd res est, uel non est, oratio uera, uel falsa est. Si igitur multæ propositiones ueræ sint ab æterno, uē, qd res per eas signate ab æterno extiterint.

¶ 30 Præ. Deo idem est dicere, qd facere. unde in Plal. ult. Dixit & facta sunt. Sed dicere Deū est æternum: alias filius, qui est uerbum patris non esset patri coæternus. ergo & facere Dei est æternum, & ita mundus est factus ab æterno.

SED CONTRA est, qd dicitur. Prouerb. 8. Ex ore diuine sapientie. Nondum erant abyssi, & ego iam concepta eram: necdum fontes aquarū eruperāt. Necdum montes graui mole constiterāt, ante oēs colles ego parturiebar: adhuc terrā non fecerat, & flumina, & cardines orbis terrę: ergo cardines orbis terrę, & flumina, & terra non semper fuerunt.

¶ 2. Præ. Secundū Priscianū. Quanto tempore iuniores, tāto intellectu perspicaciores: sed perspicacitas non est infinita. ergo nec tēpus, quo perspicacitas creuit, fuit infinitū, & per consequens nec mūdus.

¶ 3. Præ. Job. 14. Alluione paulatim terra consumitur: sed terra non est infinita. Si ergo fuisset tēpus infinitum iam totaliter esse consumpta, quod patet esse falsum.

¶ 4. Præ. Constat Deum naturaliter esse mundo priorem: sicut causam effectū: sed in Deo idem est duratio & natura. ergo Deus duratione prior est mundo, & ita mundus non semper fuit.

RESPON. Dicendum, qd firmiter tenendum est, mundū nō semper fuisse, sicut fides Catholica docet. Nec hoc potest aliqua physica demōstratione efficaciter impugnari. Ad cuius euidentiā sciendū est, quod sicut in qōne alia est habitum, in operatione Dei non pot accipi aliquid debiti ex parte causę materialis, neque potentie actiue agentis, nec ex parte finis ultimi, sed solum ex parte forme, que est finis operationis, ex cuius præsuppositione requiritur qd talia existant qualia competunt illi forme. Et ideo aliter dicēdū est de productione unius particularis creature, & aliter de exitu totius uniuersū à Deo. Cū enim loquimur de productione alicuius singularis creature, potest assignari ratio, quare talis sit ex aliqua alia creatura, uel saltem ex ordine uniuersū, ad quē quęlibet creatura ordinatur, sicut pars ad formam totius. Cum autē de toto uniuerso loquimur educendo in esse, non possumus ulterius aliquid creatū inuenire, ex quo possit sumi ratio, quare sit tale, uel tale: unde, cum nec ēt ex parte diuine potentie, que est infinita, nec diuine bonitatis, que rebus nō indiget, ratio determinate dispositionis uniuersū sumi possit, oportet qd eius rō sumatur ex simplici uoluntate producētis, ut si queramus, quare quantitas celi sit tanta, & non maior, non pot huius rō reddi nisi ex uoluntate producētis. Et pp hoc ēt, ut Rabbi Moy. dicit, diuina scriptura inducit homines ad cōsiderationem celestium

in prædicamento substantie non prouocari a.

C

D

E

tu di
& qd
inec
cece
itate
perri
m q
oris
sed
etur
cis si
rodu
a vo
entia
pro
mun.
Si nō
le, &
pro
at al
sub
cto
ma
ergo
& for
possi
mun
et di
atum,
x quo
gere,
ō po
illis, et
sed q
ere qd
pone
im, qd
exper
aliquid
od de
æret
ius ali
ecent
agen
temper
rei sem
, & in
& in fi
aquary
Sed tē
: nihil
prære
quā inci
es mo
las. Tē
mobi
od pri
ti, nec
Sed

de Trin.
1.16. cō. 3.

celestium corporum, per quorum dispositionem maxime ostenditur, quod omnia subiacent voluntati, & providentiae creatoris. Non enim potest assignari ratio, quare talis stella tunc à tali distet, vel aliqua huiusmodi, quae in dispositione caeli consideranda occurrunt, nisi ex ordine sapientiae Dei. unde dicitur Isa. 40. Levate in excelsum oculos vestros, & videte quae creavit hoc. Nec obstat, si dicatur, quod talis quantitas consequitur naturam caeli, vel celestium corporum, sicut & omnium natura constanti est aliqua determinata quantitas: quia sicut divina potentia non limitatur ad hanc quantitatem magis, quam ad illam, ita non limitatur ad naturam cui debeat talis quantitas, magis quam ad naturam, cui alia quantitas debeat. Et sic eadem recidit quaestio de natura, quae est de quantitate: quamvis concedamus, quod natura caeli non sit indifferens ad quolibet quantitatem, nec sit in eo possibilitas ad aliam quantitatem nisi ad istam. Non sic autem potest dici de tempore, vel temporis duratione. Nam tempus est extrinsecum a re sicut, & locus: unde est in caelo, in quo non est possibilitas respectu alterius quantitatis, vel accidentis interius inherens, est tamen in eo possibilitas respectu loci, & situs, cum localiter moveatur: & est respectu temporis, cum semper tempus succedat tempori, sicut est successio in motu, & in vbi: unde non potest dici, quod neque tempus neque vbi consequatur naturam eius, sicut de quantitate dicebatur: unde patet, quod ex simplici Dei voluntate dependet, quod praefigatur universi, determinata quantitas durationis, sicut & determinata quantitas dimensionis. unde non potest necessario concludi aliquid de universi duratione, ut per hoc ostendi possit demonstratiue mundum semper fuisse. Quidam vero non considerantes exitum universi à Deo, coacti sunt circa inceptionem mundi errare. Quidam namque causam agentem praetermittentes, solum materiam à nullo creatam ponentes, quae omnium causa esset, sicut antiquissimi naturales, necessario habuerunt dicere materiam semper fuisse. Cum enim nihil se educat de non esse in esse, oportet causam aliam habere, quod incipit esse. & hi posuerunt vel mundum semper fuisse continue, quia non ponebant nisi naturaliter agentia, quae determinabantur ad unum, ex quo oportebat, quod semper idem effectus sequeretur. Vel cum interruptione, sicut Democritus, qui ponebat mundum, vel mundos potius multoties compositos, & dissolutos casu, propter casualem motum atomorum. Sed quia in conveniens videbatur, quod omnes convenientiae, & utilitates in rebus naturalibus existentes essent à casu, cum semper, vel in pluribus inveniantur, quod tamen necesse erat sequi si solum materia poneretur, & praecipue cum inveniantur quidam effectus, ad quos causalitas materiae non sufficit: ideo alij posuerunt causam agentem: sicut Anax. intellectum, & Empe. amicitiam & litem. Sed tamen isti non posuerunt huiusmodi causas agentes universi esse, sed ad modum aliorum particularium agentium, quae agunt materiam transmutando de uno in aliud. unde necesse erat eis dicere, quod materia esset aeterna, utpote non habens causam sui esse, sed mundum incepisse, quia omnis effectus causae agentis per motum sequitur suam causam in duratione, eo, quod effectus non est nisi in termino motus, ante quem est principium motus, cum quo simul oportet esse agens, à quo est principium motus. Arist. vero considerans, quod si ponatur causa constituens mundum agere per motum, sequeretur, quod sit abire in infinitum, quia

ante quemlibet motum erit motus, postquam mundum semper fuisse. Non enim processit ex consideratione illa, qua intelligitur exitus universi esse à Deo, sed ex illa consideratione, qua ponitur aliquod agens incipere operari per motum: quod est particularis causa & non universalis. Et propter hoc ex motu, & immobilitate primi motoris, rationes suas limitat ad mundi eternitatem ostendendam. unde & diligenter consideranti, rationes eius apparent quasi rationes disputantis contra positionem: unde & in principio octavi Phys. mota questione de eternitate motus, praemittit opiniones Anax. & Empe. contra quas disputare intendit. Sed sequaces Aristot. considerantes exitum totius universi à Deo per suam voluntatem, & non per motum, conati sunt ostendere mundum eternitatem per hoc, quod voluntas non retardat facere quod intendit, nisi propter aliquam innovationem, vel immutationem, saltem quam necesse est imaginari in successione temporis, dum vult facere hoc tunc, & non prius. Sed isti est in defectum similem incidunt, in quem & praedicti. Consideraverunt enim primum agens ad similitudinem alicuius agentis, quod suam actionem exercet in tempore, quavis per voluntatem agat: quod tamen non est causa ipsius temporis, sed tempus praesupponit. Deus autem est causa et ipsius temporis. Nam & ipsum tempus in universitate eorum, quae à Deo facta sunt, continetur. unde, cum de exitu universi esse à Deo loquimur, non est considerandum, quod tunc, & non prius fecerit. Ista enim consideratio, tempus praesupponit ad actionem, non autem subicit actioni. Sed si universitatis creaturae productionem consideramus, inter quas est et ipsum tempus, est considerandum quare tali temporali mensuram praefixerit, non quare hoc fecit in tali tempore, praefixio autem mensurae temporis, dependet ex simplici voluntate Dei, qui voluit, quod mundus non esset semper, sed quoniam esse inciperet, sicut & voluit, quod caelum, nec esset maius, vel minus.

AD PRIMUM ergo dicendum, quod bonitatis proprium est producere res in esse, mediante voluntate, cuius est obiectum: unde non oportuit, quod quocumque fuit divina bonitas, res producerentur in esse, sed secundum dispositionem voluntatis divinae.

AD SECUNDUM dicendum, quod in corpore celesti, cum sit incorruptibile, est virtus ut sit semper, sed nulla virtus neque essendi neque operandi respicit praeteritum, sed solum praesens, vel futurum. Nullus enim habet virtutem ad hoc, quod aliquid fecerit, quia quicquid non est factum, non potest factum fuisse, sed habet aliquis virtutem ad hoc, ut nunc vel in posterum faciat: unde & virtus existendi semper, quae inest caelo, non respicit praeteritum, sed futurum.

AD TERTIUM dicendum, quod non potest dici simpliciter loquendo, caelum esse corruptibile propter hoc, quod in non esse decideret, si à Deo non contineretur. Sed tamen quia creaturam contineri in esse à Deo, dependet ex immobilitate divina, non ex necessitate naturae, ut possit dici, quod sit necessarium absolute, cum sit necessarium solum ex suppositione divinae voluntatis, quae hoc immobiliter statuit, potest concedi secundum quid corruptibile esse caelum, cum hac scilicet conditione, si Deus ipsum non contineret.

AD QUARTUM dicendum, quod omnis effectus habet necessariam habitudinem ad suam causam efficientem: sive sit causa naturalis sive voluntaria. Sed non ponimus

lib. 8. Phys. 263. 10. 2.

lib. 8. Phys.

mus Deum causam mundi ex necessitate nature sue, sed ex voluntate, vt supra dictu est: vnde necessariu est, effectum diuinum sequi non quodcumque natura diuina fuit, sed quando dispositum est voluntate diuina ut esset, & secundum modum eundem quo voluit ut esset.

AD QVINTVM dicendum, qd ante tempus aliquid esse, potest intelligi dupliciter. uno modo ante totu tempus, & ante oem id quod est tempus: & sic mundus non fuit ante tempus, quia instans in quo incepit mundus, licet non sit tempus, est tñ aliquid temporis, non quidem ut pars, sed vt terminus. Alio modo intelligitur aliquid esse ante tempus, quia est ante temporis completionem: quod non completur, nisi in instanti ante quod est aliud inflans. Et sic mundus est ante tempus. Non autem oportet propter hoc, qd sit aeternum: quia nec ipsum inflans temporis quod sic est ante tempus, est aeternum.

AD SEXTVM dicendum, qd cum oē agens agat sibi simile, oportet qd effectus hoc modo sequatur a causa efficaciter operante, qd similitudinem causae retineat. Sicut quod est a causa naturaliter agente, retinet similitudinē eius prout habet formam simile formae agētis: ita quod est ab agente voluntario, retinet similitudinē eius, prout habet formam simile causae, secundum qd hoc producitur in effectu, qd est in uoluntatis dispositione. vt patet de artificio respectu artificis: uoluntas autē non disponit solum de forma effectus, sed de loco, duratione, & oib⁹ conditionibus eius: vñ oportet qd effectus uoluntatis tñ sequatur, quado uoluntas disponit, non quando uoluntas est. Non enim fm esse, sed secundum id quod uoluntas disponit, effectus uoluntati similatur. licet igitur uoluntas semper sit eadem, non tamen oportet quod semper ex ea effectus sequatur.

AD SEPTIMUM dicendum, quod Deus de necessitate uult suam bonitatem, & omne id sine quo sua bonitas esse non potest. Tale autem non est creaturarum productio: vnde ratio non sequitur.

AD OCTAVVM dicendum, qd cum Deus creaturas ad manifestationē sui pduxerit, conuenientius fuit, & melius ut sic producerentur, sicut conuenientius, & expressius eū poterant manifestare: expressius autē manifestatur ex creaturis, si non semper sint: quia in hoc manifeste apparet, quod ab alio educa sunt in esse, & quod Deus creaturis non indiget, & quod creatura omnino diuina subiacerit uoluntati.

AD NONVM dicendum, qd Deus aeternam uoluntatem habuit de mundi factioe: non tamen, vt mundus semper fieret: sed vt tunc fieret quando fecit.

AD X. dicendum, qd antequā mundus esset, possibile erat mundum fieri, non quidem aliqua potentia passiva, sed solum per potentiam actiuam agētis. Vel potest dici qd fuit possibile, non per aliquā potentiam, sed quia termini non sunt inuicem discoherentes, hñdi scilicet propositionis: mundus est. Sic enim dicitur esse aliquid possibile secundum nullam potentiam, vt patet per Philosophum in 3. Metaph. Et per hoc patet solutio ad vndecimum.

AD XII. dicendum, qd rō illa procedit de agente, quod incipit agere actione noua: sed Dei actio est aeterna, cum sit sua substantia. Dñ autē incipere agere, ratione nomi effectus, qui ab aeterna actione consequitur secundum dispositionem uoluntatis, qd intelligitur quasi actionis principium in ordine ad effectum. Effectus enim ab actione sequitur secundum conditionē formae, quae est actionis principium.

A cur aliquid est calefactum per calefactionem ignis, ad modum caloris ignis.

Ad xij. dicendum, quod ratio illa procedit de agente, quod ita facit effectum suum in tempore, quod tamen non est temporis causa, quod in Deo locum non habet, ut ex supra dictis patet.

Ad xiiij. dicendum, qd si motus proprie accipiatur, diuina uoluntas non mouetur, sed metaphorice loquendo dicitur moueri a suo uolito. Et sic sola Dei bonitas mouet ipsam; fm quod Aug. dicit 8. super Gen. ad litteram, quod Deus mouet seipsum sine loco & tempore. Nec tamen sequitur quod quodcumque fuit bonitas eius, tunc esset creaturarum productio, quia creaturae non procedunt a Deo ex debito, uel necessitate bonitatis, cum diuina bonitas creaturis non egeat, nec per eas ei aliquid accrescat, sed ex simplici uoluntate.

Ad xv. dicendum, qd cum prima successio temporis causetur ex motus successione, ut dicitur in 4. Physi. secundum hoc uerū est, quod omne instans est principium, & finis temporis, secundum quod uerum est, quod oē momentum est principium, & finis motus: vnde si supponamus motum non semper fuisse, nec semper futurū esse, non oportebit dicere, qd quodlibet instans sit principium, & finis temporis, sed erit aliquod instans, quod est tantum principium, & aliquod quod tantum finis. vnde patet qd ratio ista est circularis, & pp hoc non est demonstratio. Sed tamen est efficax secundum intentionē Arist. qui eam inducit contra positionem, ut dictū est. Multae enim rationes sunt efficaces contra positionem propter ea quae ab aduersarijs ponuntur, quae non sunt efficaces simpliciter.

Ad xvi. dicendum, quod instans semper consideratur ut fluens, sed non semper ut fluens ab aliquo in aliquid, sed quandoq; ut fluens ab aliquo tantū, sicut ultimum instans temporis: quandoque ut fluens in aliquid tantum, sicut primum instans.

Ad xvij. dicendum, quod illa ratio non probat, quod motus semper fuerit, sed quod motus circularis possit esse semper, quia ex mathematicis non potest aliquid efficaciter de motu concludi. vnde Aristot. non probat ex circulatione motus, eius aeternitatem: sed supposito quod sic aeternus, ostendit quod est circularis, quia nullus alius motus potest esse aeternus. Et per hoc patet responsio ad decimum octauum.

Ad xix. dicendum, quod sicut se habet scibile ad scientiam nostram, ita se habet scientia Dei ad creaturas. Nam scientia Dei est causa creaturarum, sicut & scibile est causa scientiae nostrae: vnde sicut scibile potest esse, scientia nostra non existente (ut dicitur in praedicamentis) ita Dei scientia esse potest, scibili non existente.

Ad xx. dicendum, quod Deus praecedit mundum duratione, non quidem temporis, sed aeternitatis, quia esse Dei non mensuratur tempore. Nec ante mundum fuit tempus reale, sed solum imaginarium, prout scilicet nunc possumus imaginari infinita temporum spacia aeternitate existere potuisse reuolui ante temporis in conceptionem.

Ad xxi. dicendum, qd si relatio dominij intelligatur consequi actionem qua Deus actualiter creaturas gubernat, sic non est ab aeterno Dominus: Si autē intelligatur consequi ipsam potestatem gubernandi, sic competit ei ab aeterno. Nec tamen oportet creaturas ab aeterno ponere, nisi in potentia.

Quaest. dist. S. Thoma. E Ad

Art. 15. huius quae.

Ar. 15. huius quae.

Li. 8. c. 22. in fine. to. 3.

Lib. 4. c. 69. tom. 3.

In corp. ar.

3. li. phi.

In praedicamento ad aliqd a meo. dio. r.

1. 5. c. 17. tom. 3.

3: c. 8. Ma
zimin. c. 7.
& 8. a. med.
& c. 23. to. 6.

Ad xxij. dicendum, q. ratione illa utitur Augu. ad probandum coaeternitatem, & coequalitatem filij ad patrem, quae tamen ratio non est efficax de modo, quia cum natura filij sit eadem cum patre, requirit aeternitatem, & aequalitatem patris, quae si sibi subtraheretur inuidia esset. Non autem hoc requirit natura creaturae, & ideo non est simile.

Ad xxij. dicendum, q. fm Gracos dicitur, Dns regnavit in saeculum saeculi, & adhuc, quod exponens Origen. in gl. dicit, q. saeculum intelligitur spacium unius generationis, cuius finis notus enobis, per saeculum saeculi immensum spacium teporis, qd finem het, tn nobis ignotum: sed adhuc ultra illud, regnum Dei extenditur. Et sic aeternum exponitur pro tempore diuturno. Ansel. autem in prologio exponit aeternum pro quo qd nuqua sine habet: & tn ultra illud Deus esse dicitur pp hoc. Primo, quia aeterna pnt intelligi non esse. Secundo, quia non essent, nisi a Deo continerentur. & sic de se non sunt. Tertio, quia non habent totum esse suu simul, cu in eis sit aliqua mutationis successio.

Ad xxij. dicendum, q. pro tanto oportet illud qd incipit hinc mensuram durationis, quia incipit per nsotum. Sic aut tps non incipit p creationem. vnde ratio non sequitur: & tamen potest dici, q. d ois mensura in suo genere seipsa mensuratur, sicut linea per lineam, & similiter tempus per tempus.

Ad xxv. dicendum, q. tps non se het sicut pmanentia, quoru substantia est tota simul. vnde non oportet, q. totum tps sit qn incipit esse. Et sic nihil prohibet dicere, quod tempus incipit in instanti esse.

Ad xxvj. dicendum, q. actio Dei est aeterna, sed esse eius non est aeternum, vt supra dictu est. vnde licet Deo non semper fuerit ca, cu non semper fuerit effectus, non tn sequitur, q. fuerit causa in potentia, qa actio eius semper fuit, nisi potetia ad effectum referatur.

Ad xxvij. dicendum, quod fm Philosophum in sexto Metaphysicae, verum est in mente, non in rebus, est enim adaequatio intellectus ad res. vnde omnia, quae fuerunt ab aeterno, fuerunt vera per veritatem intellectus diuini, quae est aeterna.

Ad xxviii. dicendum, q. oia illa, quae ab aeterno dicuntur esse vera, non sunt alia, & alia veritate vera, sed una, & eadem diuini intellectus veritate, ad diuersas tamen res in proprio esse futuras relata, & sic ex diuersa relatione potest aliqua distinctio in illa veritate designari.

Ad xxix. dicendum, q. verbum etiam Philosophi intelligit de oratione existere in nostro intellectu, vel in nostra pronunciatione, veritas. n. nostri intellectus vel verbi, ab existentia rei causatur. Sed e converso, veritas diuini intellectus est causa rerum.

Ad xxx. dicendum, q. ex parte ipsius Dei, facere non importat aliquid quod sit aliud q suum dicere, non enim actio Dei est accidens, sed eius substantia: sed facere importat effectum actualiter existentem in propria natura, quod per dicere non importatur.

ARGUMENTA vero quae obijciuntur in contrarium, licet uerum concludant, non tamen necessario praeter primum, quod ex autoritate procedit. Argumentu enim perspicacitatis secundum teporis cursu, non ostendit tepus quandoque incepisse. Potuit enim esse, quod scienciarum studia pluries fuerint intermissa, & postmodum post longa tepora quasi de nouo incepta, ut Philosophus etiam dicit in vndecimo Metaph. Terra etiam non ita per illuionem ex una parte consumitur, quin etia per

mutuam elementorum conuersionem ex parte alia augmentetur: duratio etiam Dei, licet sit idem quod eius natura secundum rem, tamen differt ratione. vnde non oportet quod sit prior duratione, si est prior natura.

ARTICVLVS XVIII.

Vtrum angeli sint creati ante mundum visibilem.

DECIMOCTAVO quaeritur, vtrum angeli sint creati ante mundum visibilem. Et videtur, quod sic, quia (vt Damascenus refert in secundo libro) Gregorius Nazianzenus dicit, quod Deus primum excogitauit angelicas virtutes & celestes, & excogitatio fuit opus eius. ergo prius fecit angelos quam mundum visibilem conderet. Sed dicendum quod ly primum dicit ordinem nature, non durationis.

¶ 2 SED CONTRA, Damascenus ibidem ponit super hoc duas opiniones, quarum vna ponit angelos primum fuisse creatos, alia vero dicit cotrariu, sed nulla vmquam opinio posuit, quin angeli natura priores essent visibilibus creaturis. ergo oportet quod intelligatur de ordine durationis.

¶ 3 Præt. Basilius dicit in principio hexameron, Erat quaedam natura ante hunc mundum intellectui nostro contemplabilis, quod postmodum exponit de angelis. ergo videtur quod ante hunc mundum angeli sint creati.

¶ 4 Præt. Ea quae cum mundo visibili facta sunt, scriptura in principio Genesis psequitur. Sed de angelis nullam facit mentionem. ergo videtur q. angeli non fuerunt creati cum mundo: sed ante mundum.

¶ 5 Præt. Illud quod ordinatur ad perfectionem alius cuius sicut ad finem, est eo posterius. Sed mundus visibilis ordinatur ad perfectionem intellectualis nature: quia vt Ambrosius dicit, Deus qui natura invisibilis est, opus visibile fecit per quod cognosci posset. Et non nisi a rationali creatura. ergo rationalis creatura facta est ante mundum visibilem.

¶ 6 Præt. Quicquid est ante tepus, est ante mundum visibilem, quia tempus cum mundo visibili incepit. Sed angeli creati sunt ante tempus. Non enim fuit tempus ante diem. Angeli autem creati sunt ante diem, vt Augustinus dicit in primo super Gen. ad litteram. ergo angeli creati sunt ante mundum visibilem.

¶ 7 Præt. Hieronymus dicit super epistolam ad Titum, Sex milia necdum nostri temporis implentur annorum, & quantas prius aeternitates, quanta tempora fuisse arbitrandum est, in quibus angeli Deo seruiuerunt, & eo iubente substituerunt: Sed mundus visibilis cum nostro tempore incepit. ergo angeli ante mundum visibilem fuerunt.

¶ 8 Præt. Sapiens est ordinate suum effectum producere. Sed angeli praecedunt nobilitatem creaturarum visibilium. ergo a sapientissimo artifice Deo primo debuerunt produci in esse.

¶ 9 Præt. Deus in quantum bonus est, suae bonitatis alios participes facit. Sed huius dignitatis capaces erant angeli, quod creaturam visibilem duratione praecederent. ergo videtur hoc eis per summam Dei bonitatem collatum.

¶ 10 Præt. Homo dicitur minor mundus, quia maioris mundi similitudinem gerit: sed in homine pars eius nobilior ante alias partes formatur, scilicet cor, ut Philosophus dicit. ergo videtur quod angeli, qui sunt nobilior pars maioris mundi, ante visibiles creaturas sint conditi.

¶ 11 Præt. Vt Augu. dicit in secundo libro super Gen.

Ad argu. 8.
& 11.

Lib. 4. com.
8. to. 3.